

MARIE CURIE [MARIA SKŁODOWSKA] (1867-1934), LA PRIMERA DONA

Marie Skłodowska, més coneguda pel cognom del seu marit, Curie, va néixer a la Varsòvia ocupada per la Rússia tsarista en el si d'una família culta. El seu pare era professor de física i matemàtiques en el liceu; la seva mare, que era mestra, pianista i cantant, va morir de tuberculosi quan Maria comptava a penes onze anys. Amant de la lectura, la física i la naturalesa, com que a Polònia no es permetia a les dones estudiar a la universitat, es va traslladar a París, on vivia la seva germana. Va iniciar els estudis de química i física en la Sorbona, on es va llicenciar el 1893 amb el millor expedient de la seva promoció. Un any després es llicenciava també en matemàtiques i coneixia Pierre Curie, company de laboratori amb qui es va casar uns mesos més tard. Marie va ser la primera dona a ensenyar a les aules de la prestigiosa universitat parisenca. El seu matrimoni va durar onze anys, fins a la tràgica mort de Pierre. Era una etapa d'esplendor per a la física: Röntgen acabava de descobrir els raigs X i el 1896 es va descobrir la radioactivitat natural. Marie va decidir fer el seu doctorat i posar tota la seua energia en la investigació d'aquest assumpte.

■ LA RADIOACTIVITAT, LA FAMA I ELS PREMIS NOBEL

Marie i Pierre van iniciar així una llarga etapa d'investigacions sobre la pechblenda, mineral que contenia urani però mostrava índexs de radioactivitat encara majors, per la qual cosa en una primera etapa es van concentrar a aïllar altres components radioactius. Van descobrir el tori, més tard el poloni (1898) —denominat així en homenatge al seu país d'origen— i el radi. La manipulació dels instruments i els materials els provocava grans fatigues, riscs per a la seua salut física que encara eren poc coneguts, cremades i lesions, que tindrien conseqüències fatals. Per obtenir a penes un gram de clorur de radi, Marie va haver de manipular vuit tones de pechblenda. Pierre li subministrava els materials. El 1902 van fer públics els seus resultats i van obtenir un èxit espectacular, acompanyat del prestigi científic internacional i del reconeixement moral, vist que no havien pensat a lucrar-se de les previsible aplicacions industrials mitjançant patents.

Així, Henri Becquerel, Pierre i Marie Curie van rebre el premi Nobel de Física el 1903 «en reconeixement dels extraordinaris serveis rendits en les seves investigacions conjuntes sobre els fenòmens de radiació descoberta per Henri Becquerel». Va ser la primera dona que va obtenir aquest guardó. Pierre va obtenir immediatament una càtedra en la Sorbona, però el 19 d'abril de 1906 va mo-

Marie Curie al seu laboratori, en una imatge presa a finals de la Primera Guerra Mundial. La científica va proposar l'aplicació de la radiografia mòbil per al tractament dels soldats durant la contesa.

Marie Curie el 1913 a la Universitat de Birmingham, durant la cerimònia de nomenament com a doctora *honoris causa*. En aquells anys Marie Curie ja era professora a la Sorbona de París.

rir atropellat per un carruatge en un carrer de París. Marie va assumir la càtedra que ostentava el seu marit i que segurament mereixia si més no tant com ell i va ser la primera dona que ocupava tal lloc en set segles d'història de la universitat francesa.

Concentrada en el seu treball de recerca, el 1910 va obtenir un gram de radi pur i a l'any següent se li va concedir el premi Nobel de Química «en reconeixement dels seus serveis en l'avenç de la química pel descobriment dels elements radi i poloni, l'aïllament del radi i l'estudi de la naturalesa i compostos d'aquest element». Maria Sklodowska es va convertir així, una vegada més, en la primera dona dedicada a la ciència guardonada dues vegades amb el Nobel, en diferents àrees. Només Linus Pauling va aconseguir emular-la en dues àrees diferents, com ara la física i la pau. D'aquesta manera Marie va aconseguir la direcció de l'Institut du Radium de París, però la seua relació sentimental amb el seu deixeble Paul Langevin, que era casat, va desencadenar un escàndol social que va tenir connotacions xenòfobes i masclistes; es va parlar fins i tot d'expulsar-la del país, i això va provocar en Marie una gran crisi personal.

■ ETAPA FINAL DE LA SEUA VIDA

Conscient de l'ús potencial dels seus descobriments, Maria Sklodowska va proposar l'aplicació de la radiografia mòbil per al tractament de soldats ferits durant la Primera

Marie Curie va assolir una gran popularitat, no de bades va ser la primera dona que va rebre el premi Nobel i es compta entre els pocs guardonats que han rebut dos premis Nobel en diferents àrees.

Guerra Mundial. La seua filla Irène Joliot-Curie va començar a ajudar-la en les investigacions quan comptava divuit anys i el 1935 va obtenir també el premi Nobel de Química pel descobriment de la radioactivitat artificial. Maria Sklodowska acabava de morir uns mesos abans, el 4 de juliol de 1934, a causa d'una leucèmia provocada segurament pels efectes de la radiació. El 23 d'abril de 1931 Marie Curie va impartir una conferència a la Residencia de Estudiantes de Madrid convidada per la Societat de

Cursos i Conferències, un espai privilegiat al nostre país per a la ciència, l'art i la cultura. No va ser l'única figura de rellevància històrica que va passar per aquell escenari en un període tan esplendorós de la cultura científica espanyola. També Albert Einstein, Arthur Eddington o R. Maynard Keynes van visitar aquelles aules en els anys de la Segona República. Marie hi va acudir acompanyada de la seva filla i va dissertar sobre «La radioactivitat i l'evolució de la

ciència». Presentava així una perspectiva dels seus descobriments i de les expectatives que obrien. Moltes dècades més tard, el 1995, les seues restes mortals van ser traslladades al Panthéon de París, lloc que acull la sepultura de les grans figures de la història de França. És el just reconeixement a la vida d'una dona, la tenacitat i la intel·ligència de la qual va trencar totes les barreres. Maria Sklodowska és la primera dona.

«MARIE CURIE VA SER LA PRIMERA DONA A ENSENYAR A LES AULES DE LA PRESTIGIOSA UNIVERSITAT PARISENCA DE LA SORBONA I LA PRIMERA DONA QUE VA OBTENIR EL PREMI NOBEL»

JOSEP LLUÍS BARONA

Catedràtic d'Història de la Ciència, Universitat de València